

TELOVÝCHOVNÉ ŠTUDENTSKE SLÁVNOSTI VÝCHODNÉHO SLOVENSKA Z ROKU 1936 V PREŠOVE¹

Marcela DOMENOVÁ

Abstract: *Sports Events of Students of Eastern Slovakia Held in Prešov in 1936.* The paper deals with the issue of sports events of students of Eastern Slovakia, namely with the sports events that took place in Prešov in 1936. At the sports events students mainly from 18 schools of Eastern Slovakia took part. They studied at gymnasiums, teacher institutes or vocational schools in Prešov, Košice, Kežmarok, Levoča, Michalovce, Spišská Nová Ves. The sports event hosted a grammar school from Uzhorod. It was one of the largest events in the Eastern Slovakia by the scope and content that was focused on the youth, their physical education and civil defence education. The program was supplemented by a ceremonial academy. There was a separate brochure issued regarding the event. In the paper, the author compares the information from the brochure with other contemporary sources.

Key words: Sports events of students. Eastern Slovakia. First Czechoslovak Republic. Prešov. Year 1936. Education. Youth. Physical education. Civil defence education.

Stredoškolský život bol aj v minulosti doplnený o aktivity (aj tie mimoškolské) či už kultúrneho alebo športového charakteru,² ale tiež o spolkovú činnosť, ktorá bola vo väčšej obľúbenosti študentov v prvej polovici 20. storočia. V medzivojnovom období sa mesto Prešov stávalo miestom stretnutia stredoškolskej mládeže študujúcej v niekoľkých mestách východného Slovenska, pričom v tomto prípade boli nosnou témou tzv. telovýchovné študentské slávnosti.

Tie sa konali v roku 1936, a to počas troch dní, v termíne od 22. do 24. mája pod trojitou záštitou – ochranou (protektorátom). Tú prevzal referát Ministerstva školstva a národnej osvety (MŠaNO³) v Bratislave (*1919)⁴ – ktorého úlohou bola

-
- 1 Príspevok vznikol v rámci riešenia projektu APVV č. 19-0058 *Multietnicita a multikonfesionálnosť a ich vplyv na spoločenský, politický a kultúrny vývoj okrajových oblastí v prvej polovici 20. storočia (na príklade východného Slovenska a Podkarpatskej Rusi).*
 - 2 PERÚTKA, Jaromír. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku.* Bratislava : Šport, 1980. 240, 24 s. (ďalej ako PERÚTKA, J. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku,* s.). Bližšie napr. o neskorších tendenciách v telovýchovnom hnutí: PERÚTKA, Jaromír. *Telovýchovné hnutie na Slovensku socialistickou cestou.* Bratislava : Šport, 1988. 261 s.
 - 3 Školský referát MŠaNO v Bratislave bol prvou slovenskou školskou inštitúciou pre riadenie školstva. K jeho formovaniu, cieľom pozri: ZACHAROVÁ, Jarmila. Počiatky činnosti Referátu ministerstva školstva a národnej osvety Československej republiky. In *AIDEIA: PHILOSOPHICAL E-JOURNAL OF CHARLES UNIVERSITY*, 1–2/IX/2012, s. 1 – 3. Dostupné z: <file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/1773-Article%20Text-8990-1-10-20200719.pdf> [2021-05-06].

napríklad participácia na usmerňovaní výchovy obyvateľstva v ČSR k „štátoobčianstvu“, ako i osvetová a ľudovýchovná činnosť.⁵ Ďalej sa toto podujatie zrealizovalo pod záštitou armádneho generála českého pôvodu Lva Prchalu (1892 – 1963), neskoršieho ministra vnútra, financií a dopravy autonómnej vlády Podkarpatskej Rusi, následne exilového politika. V danom čase však pôsobil v Košiciach ako zemský vojenský veliteľ na východnom Slovensku a Podkarpatskej Rusi (1933 – 1939).⁶ Trefou zaštitujúcou inštitúciou bolo samotné mesto Prešov.

Na uvedené podujatie – telovýchovné študentské slávnosti – poukazuje najmä osobitne vydaná brožúrka,⁷ ktorú vytlačila Štehdova kníhtlačiaren, t. j. Jozef Stehr (1919 – 1940)⁸ v Prešove v roku 1936 a pre rekonštrukciu programu má relevantný význam.

Podobné telovýchovné študentské slávnosti v roku 1936 neboli v Prešove prvé. Konali sa tu aj pred šiestimi rokmi 24. – 25. mája 1930⁹ – usporiadal ich Východoslovenský odbor Ústredného spolku československých profesorov,¹⁰ pričom šlo o študentov – z miest Prešov, Košice, Levoča, Kežmarok, Spišská Nová Ves, Michalovce, na čo upozornil vo svojom úvodnom slove stredoškolský prof. Július Žilka,¹¹ ktorý v tom čase pôsobil na ev. kolegiálnom gymnáziu, ale bol i tajomníkom týchto telovýchovných študentských slávností.¹² Tie mali znovu ukázať, že „v našej mládeži je sila. Vôľa, vytrvalosť a ukáznenosť, čo nám zaručuje oporu a spoľahlivosť mládeže v práci na národa roli dedičnej“. Na toto podujatie, resp. akúsi „olympiádu“, ktorá slúžila najmä na športové vyžitie a súťaženie, sa prihlásilo 18 škôl (ústavov). Malo aj svoje heslo – *Školskou*

4 Pri referáte pôsobil aj Osvetový zväz pre Slovensko.

5 KÁZNEROVÁ, Lubica. Výchova občana prostredníctvom bratislavského referátu Ministerstva školstva a národnej osvety. In *Forum Historiae*, roč. 4, 2010, č. 1, s. 1. Dostupné on-line z: <http://forumhistoriae.sk/documents/10180/11520/kazmerova.pdf> [2021-05-14].

6 Počas 1. svetovej vojny pôsobil v rakúsko-uhorskej armáde, bol v ruskom zajatí, vstúpil do československých légii v Rusku. V prvej ČSR pôsobil hlavne v armáde, v hodnostiach ako brigádny generál (1925), divízny generál (1928), armádny generál (1936). V exile patril medzi odporcov politiky E. Beneša. Pozri: TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K – P*. Praha, Litomyšl : Paseka ; Petr Meissner, 1999, s. 627.

7 Zdroj: *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove pod protektorátom referátu Min. školstva a národnej osvety v Bratislave, armádneho gen. Lva Prchalu z Košíc, mesta Prešova v dňoch 22. – 24. mája 1936*. [Prešov] : [s. n.], 1936. 32 s. (ďalej *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s.).

8 *Tlačiarne na Slovensku 1477 – 1996*. Zost. Vojtech Breza. Bratislava : Univerzitná knižnica; Zväz polygrafie na Slovensku, Martin : Matica slovenská, 1997, s. 100.

9 Udalosti zachytilo i periodikum Šariš. Bližšie: PRCHLÍK, František. Vážení pánové! In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 13.

10 *Jedenásta výročná zpráva Šafárikovho československého štátneho reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1929 – 30*. Prešov : Tlačou Kníhtlačiarna „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1930, s. 12.

11 ŽILKA, Julius. Vitajte v Prešove! In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 3.

12 Ako profesor učil českoslovenčinu, dejepis, bol triedny VII. triede a bol správcem žiackej knižnice. Bol i pedagogickým dozorcom ev. internátu, angažoval sa v mimoškolskej a prednáškovej činnosti. Bližšie: *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarna „Pallas“, 1936, s. 23, 29. Na ev. kolegiálnom gymnáziu učil v r. 1929 – 1945. <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html> [2021-05-06].

výchovou k brannosti.¹³ Výchova sa v tomto duchu začínala v škole, ktorá pomáhala formovať telom i duchom zdravých a silných jedincov, ich sebadisciplínu (sebekázeň) a občianske povinnosti. Július Žilka bol aj tou osobou, ktorá zredigovala spomínanú brožúru k telovýchovným študentským slávnostiam východného Slovenska.¹⁴

Telovýchovné slávnosti mali svoj pevný program. Na jeho prípravu bol ustanovený slávnostný výbor, ktorý pozostával z riaditeľov stredných škôl v Prešove, zástupcov okresu, mesta a telovýchovných a športových organizácií. Predsedom sa stal riaditeľ ev. kolegiálneho gymnázia Stanislav Treybal (1882 – 1970, vo funkcii 1930 – 1939¹⁵) a prácu koordinovali štyri odbory na čele s predsedom: technický odbor – prof. František Trnka (1900 – 1943) – ktorý bol najskôr pedagógom na Štátnom koedukačnom učiteľskom ústave v Prešove, kde bol i triednym a správcom telocvičnej zbierky.¹⁶ Nevylučujeme, že pôsobil ako pedagóg aj inde.¹⁷ K ďalším odborom patrili jednatel'sko-propagačný (Július Žilka), hospodársko-stravovací (Karol Čech) a dopravnno-ubytovací Ján Kováčik (1902 – 1972, v danom školskom roku bol učiteľom na ev. kol. gymnázium, pedagogickým dozorcom v internáte Učiteľského domova¹⁸). Na prípravách sa zúčastnili nielen zástupcovia z radov profesorov, ale zástoj mali

-
- 13 ŽILKA, Julius. Vitajte v Prešove! In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 4.
 - 14 *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 29.
 - 15 Na prešovskom kolégiu pôsobil v r. 1926 – 1939. *Biografie vo výročných správach škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*. Zost. Želmíra Gešková. Bratislava : Univerzitná knižnica, 2009, s. 235 – 236. T. j. v tom čase Slovenské evanjelické gymnázium v Prešove. V danom školskom roku bol riaditeľom ústavu, učil gréčtinu a filozofiu. Výrazne sa angažoval v mimoškolskej činnosti. Pozri: *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 21, 27-28. Na ev. kolegiálnom gymnázium učil v r. 1926 – 1939. Dostupné z: <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html> [2021-05-13].
 - 16 Tu v školskom roku 1935/36. *Výročná zpráva štátného koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne v „Svätý Mikuláš“, 1936, s. 3-4. Na ev. kolegiálnom gymnázium učil v r. 1928 – 1932. Dostupné: <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html>. [2021-05-13]. Roky života a učiteľský ústav uvádza HLEBA, Edmund. *Prešov a jeho osobnosti*. Prešov : Universum, 1997, s. 158. Trnka bol organizátorom telovýchovného hnutia v Prešove.
 - 17 Napr. na Gréckokatolíckom koedukačnom učiteľskom ústave, vyučoval gymnastiku *Doklad: Gr. kat. kojed. učitel'skoj seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1935-36*. Sostavila: Direkcija zavedenija. Prjašev : Tipografija Sv. Nikolaja, 1936, s. 4. S menom František (Franc) Trnka sa v rovnakom období stretávame aj na inej škole, kde bol uvedený ako pedagóg z gr. kat. ruského reálneho gymnázia v Prešove, venujúci sa gymnastike. Porovnaj I. *Godičnyj otčet gr. kat. ruskoj real'noj gimnazii v Prjašev za učebnyj god 1936-37*. Prjašev : Tipografija Sv. Nikolaja, 1937, s. 17.
 - 18 Bol triednym I. A, spravoval knižnicu pauperum (chudobných), učil prírodopis, vlastivedu, zemepis, z mimoškolskej činnosti možno uviesť, že bol tajomníkom Klubu čl. turistov – odbor v Prešove. Pozri: aj *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 21, 28. Na ev. kolegiálnom gymnázium učil v r. 1931 – 1945. Dostupné z: <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html> [2021-05-13]. HLEBA, Edmund. *Prešov a jeho osobnosti*. Prešov : Universum, 1997, s. 95.

i telovýchovné a športové spolky. Rovnako aj zo strany mesta možno doložiť podporu podujatia. Na vlastné náklady upravilo mestské ihrisko, spomínala sa aj bližšie nešpecifikovaná finančná podpora. Pozitívne sa hodnotil aj postoj vojska, ktoré sa aktívne zúčastnilo na slávnostiach vo forme osobitnej (zvláštnej) ukážky programu, no malo spolupracovať vo všetkých odboroch a pri všetkých prípravných prácach.

Ako bolo uvedené vyššie, do slávností sa zapojilo celkovo 18 škôl – ústavov z východného Slovenska, ktorých názvy sú uvádzané voľne. Išlo o stredné školy, najmä gymnáziá, ale aj učiteľské ústavy či sčasti aj o odborné školy z Prešova – sedem (reálne gymnázium,¹⁹ ev. kol(egialne) gymnázium,²⁰ štátny učiteľský ústav,²¹ gréckokatolícky učiteľský ústav,²² priemyslová škola,²³ rodinná škola,²⁴ abiturientský učí-

-
- 19 T. j. Šafárikovo československé štátne reálne gymnázium (umelo pre 1938/39 – 1948/49). *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*. Zost. Želmíra Gešková, Lubica Krišková. Martin : Matica slovenská, 1998, s. 512 (ďalej ako *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s.); uvádzaná aj ako Šafárikovo čs. štátne reálne gymnázium (1919 – 1938). Pozri: *Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950*. Zost. Juraj Paška. Martin : Matica slovenská, 1984, s. 23, 37 a n. (ďalej ako *Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950*, s.).
- 20 V literatúre ako ev. kol. gymnázium, ale aj umelo ako kolegiálne gymnázium (1920 – 1938). Pozri: *Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950*, s. 23, 31 a n., resp. ako Kolegiálne gymnázium Východného dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku. Pozri: *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 519.
- 21 T. j. Štátny koedukačný učiteľský ústav v Prešove alebo umelo Štátny čs. koedukačný učiteľský ústav (1918 – 1938). *Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950*, s. 23, 40 a n. Tento názov mal od r. 1925. O vývoji školy a jej predchodcovi JURČIŠINOVÁ, Nadežda. Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa. In ŠVORC, Peter a kol. *Veľká doba a jej dôsledky: Prešov v 20. rokoch 20. storočia*. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2012, s. 125-126. (ďalej JURČIŠINOVÁ, N. *Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa*, s.). Resp. umelo – aj ako korporatívna autorita Československý štátny koedukačný učiteľský ústav. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 525. Vo výročných správach reálne ako: *Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne v „Svätý Mikuláš“, 1936. 24 s. Škola sa napríklad zúčastnila na telovýchovných slávnostiach aj v r. 1930. Pozri: *Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove 1929/1930*. Prešov : Kníhtlačiareň „Sv. Mikuláš“, 1930, s. 8, 12.
- 22 T. j. gréckokatolícky (ruský) učiteľský seminár/ústav v Prešove, resp. umelo Gréckokatolícky ruský učiteľský ústav (1930 – 1944). *Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950*, s. 23, 41. Alebo aj ako Grecko-katolíčeskaja ruskaja učiteľskaja seminarija. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 529. Škola sa zúčastnila telovýchovných slávností aj v r. 1930. Doklad: *Gr. kat. ruskaj učiteľskej seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1929-30*. Sostavila: Direkcija zavedenija. Prjašev: Tipografija „Pallas“, 1930, s. 18. K názvu i zameraniu školy JURČIŠINOVÁ, N. *Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa*, s. 123-124.
- 23 T. j. Štátna priemyselná škola – umelý zjednocujúci názov korporácie napr. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 537; resp. od 1930/31 do 1938/39 zaznamenaná aj ako Československá štátna priemyselná škola. JURČIŠINOVÁ, N. *Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa*, s. 127.
- 24 Rodinná škola – t. j. oddelenie vo Verejnej odbornej škole pre ženské povolania v Prešove, ktoré pôsobilo v počiatočných zriaďeniach školy ako dvojročná škola popri trojmesačných

teľský kurz), z Košíc – štyri (reálne gymnázium,²⁵ dievčenské reálne gymnázium,²⁶ maďarské reálne gymnázium a reálka²⁷), Kežmarku – dve (reálne gymnázium,²⁸ nem. reálne gymnázium²⁹), Levoče – reálne gymnázium³⁰, Michaloviec – reálne gymnázium³¹, Spišskej Novej Vsi – reálne gymnázium³², učiteľský ústav³³ a ako hosť jedna škola z Užhorodu (reálne gymnázium³⁴). Podľa slov zúčastnených boli tieto slávnosti svojím rozsahom najväčším podujatím na východnom Slovensku a boli určené mládeži. Podujatie bolo trojdňové.³⁵ Početnejšie boli v danom období obsade-

-
- ľudových kurzoch. JURČIŠINOVÁ, N. *Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa*, s. 128.
- 25 T. j. Československé štátne reálne gymnázium. V šk. r. 1935/36 ako Štátne československé reálne gymnázium. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 311.
- 26 Najskôr československé štátne dievčenské reformné reálne gymnázium. V danom šk. r. 1935/36 bolo označené ako Štátne československé dievčenské reálne gymnázium. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 316.
- 27 Najskôr Štátne maďarské reálne gymnázium – A Košicei állami magyar tannyelvű reál-gimnázium, od školského roku 1931/32 A Košicei állami magyar reál-gimnázium. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 325.
- 28 Najskôr umelý korporatívny názov: Československá pobočka ev. a. v. dištriktuálne reálne gymnázium. V školskom roku 1935/36 ako Štátne československé pobočky ev. nemeckého dištriktuálneho reálneho gymnázia, od školského roku 1936/37 ako Štátne československé reálne gymnázium. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 271. Podobne aj: <https://chamo.kis3g.sk> [2021-05-14].
- 29 Najskôr škola pod umelým korporatívnym názvom: Das Evangelische Districtual – Lyceum a. c., v školskom roku 1935/36 ako Das Deutsche Evangelische Distriktual – Realgymnasium a. b. Pozri: *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 274. Porovnaj-rn-. Telovýchovné slávnosti študentstva východného Slovenska v dňoch 22. – 24. mája 1936 v Prešov. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 6.
- 30 Najskôr československé štátne reálne gymnázium Dra. Šrobára – umelý názov pre korporáciu. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 390.
- 31 T. j. Československé štátne reálne gymnázium, v školskom roku 1935/36 ako Štátne československé reálne gymnázium v Michalovciach. Pozri: *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 448.
- 32 T. j. Československé štátne reálne gymnázium. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 603.
- 33 Ide o Československý štátny koedukačný učiteľský ústav. *Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 608.
- 34 T. j. Štátne reálne gymnázium v Užhorode, resp. Státní československé reálne gymnázium.
- 35 Inou telovýchovnou organizáciou bol Orol. Činnosť Orla sa rozvíjala po vzniku ČSR. Už v r. 1920 mal Orol 346 jednôt a asi 40 000 členov. V r. 1935 Orol na Slovensku prerušil styky s českým Orlom. Bližšie o fašistickej tendencii aj PERÚTKA, Jaromír a kol. *Dejiny telesnej kultúry*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988, s. 143-144. Orol chcel vychovať členov ako hlboko národne uvedomelých ľudí, ktorí by boli zodpovední za seba a národ. Jeho telocvičné a výchovné pôsobenie malo prispieť k brannej zdatnosti národa. V 20. rokoch bol najsilnejšou telovýchovnou organizáciou, stál na základoch rímskokatolíckej ideológie a jej náboženského a sociálneho programu. Slovenskí orli uspo-

Poradie	Miesto	Typ školy	ú č a s t n í s a												
			Pätiboj	4×100	zvláštny	hľadka	wolley	hádzaná	košíková	tenis	trojboj	4×50	zvláštny	wolley	tenis
I.	Kežmarok	r. g.	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
II.	Kežmarok	nem. r. g.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—
III.	Levoča	r. g.	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV.	Michalovce	r. g.	1	1	—	1	1	1	—	1	—	—	—	—	—
V.	Sp. N. Ves	r. g.	1	1	—	—	1	1	—	1	—	1	1	—	1
VI.	Sp. N. Ves	uč. ú.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1
VII.	Košice	r. g.	1	1	1	—	1	1	1	1	—	1	1	1	—
VIII.	Košice	maď. r. g.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	1
IX.	Košice	r.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1	1	1	—
X.	Košice	dievč. r. g.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1
XI.	Prešov	r. g.	1	1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	—	1
XII.	Prešov	k. g.	1	1	1	1	1	1	—	1	—	—	1	1	—
XIII.	Prešov	uč. ú.	1	1	1	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1
XIV.	Prešov	grkat. uč. ú.	1	1	—	1	1	—	—	—	—	1	1	—	—
XV.	Prešov	priem	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
XVI.	Prešov	rod. škola	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
XVII.	Prešov	ped. kurz	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
XVIII.	Užhorod	r. g.	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
			13	12	8	8	13	7	4	7	12	10	3	10	5

Tabuľka – zoznam prihlásených škôl.³⁶

né sokolské zlety (slety), pričom však ich účastníkmi boli dospelí ľudia a podujatie bolo jednoduché. Tieto zlety sa konali aj v roku 1936 (medzizletové preteky ČOS)³⁷

radúvali aj celoslovenské zlety (1923, 1933, 1938). <https://slovenskyorol.sk/z-historie-orla/>, <https://slovenskyorol.sk/cirkev-a-orol-medzivojnova-minulost/> [2021-05-07]. Slovenský Orol bol obnovený v r. 1992. Vývoj športu na území Slovenska I. časť (1862 – 1936). In *Národná encyklopédia športu*. Dostupné z: <http://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=content/v%C3%BDvoj-%C5%A1portu-na-%C3%BAzem%C3%AD-slovenska-i-%C4%8Das-%C5%A5-1862-1936-0> [2021-05-07]. *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. Zost. Jaromír Perútka. Bratislava : Obzor – Šport, 1982, s. 42-43.

36 Zoznam prihlásených škôl. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 32.

37 Bližšie o stave v r. 1936, ako aj medzizletových pretekoch, majstrovstvách ČOS v lyžovaní, zájazdoch českého Sokola na Slovensko aj PERÚTKA, J. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku*, s. 60-64. V r. 1930 bolo na Slovensku 32 692 sokolov, v r. 1937 už 49 625. Šlo o 176 jednôt a mali 10 športových odborov spolu so 6 122 členmi. Pozri aj: *História hnutia Sokol*. Dostupné z: <http://www.sokolskaunia.sk/historia/> [2021-05-07].

a aj na Slovensku mal už Sokol dostatočne vysokú členskú základňu,³⁸ na čo poukávajú aj výročné správy stredných škôl.

Čo sa týka národnostného zloženia študentov na telovýchovných slávnostiach, šlo o národnosť československú, ruskú, nemeckú, maďarskú, a to cielene, aby sa poukázalo na zvyšovanie telesnej zdatnosti a brannosti bez rozdielu.³⁹

Samotný program telovýchovných slávností bol svojím obsahom pestrý. Otvorený bol 22. mája, a to volejbalovým turnajom. Ten sa konal na ihrisku L. T. C. pri priemyselnej škole. Tomuto športu sa malo venovať 22 družstiev, vedúcim turnaja boli traja pedagógovia z Prešova (prof. Vorlický, Janečková) a Košíc (prof. Louda⁴⁰), pričom sa všetky zápasy mali odohrať za tri dni. Paralelne s týmto turnajom bol otvorený aj turnaj v hádzanej. Ten sa konal na mestskom ihrisku. Zúčastnilo sa ho päť družstiev, pričom hral každý s každým. Vedúcim turnaja v hádzanej bol pedagóg z Prešova (prof. Věrný⁴¹).

Dňa 23. mája 1936 ráno sa začal na ihrisku L. T. C. tenisový turnaj, na ktorom sa zúčastnilo 70 hráčov (závodníkov).⁴² Vedúcim turnaja bol pedagóg z Prešova (prof. K. Trnka⁴³). V tom istom termíne v doobedňajšom čase sa začali zápasy v basketbale (košíková) a to na mestskom ihrisku. Zapojili sa štyri družstvá, pričom dozorom – vedúcimi boli dvaja pedagógovia, a to jeden z Prešova (prof. Janečková) a jeden z Košíc (prof. Věrný). V popoludňajšom čase (o 14.40 hod.) došlo na mestskom ihrisku k otvoreniu atletických pretekov. Tie sa uskutočnili pod vedením pedagóga, rovnako z Prešova (prof. Fr. Trnka). Atletické preteky boli pestrejšie. U chlapcov šlo o päťboj (obsahoval hod guľou s hmotnosťou 5 kg, hod oštepom – 800 g, skok do diaľky, skok

-
- 38 Bližšie o zakladaní sokolských jednôt na Slovensku pred i po r. 1918 pozri PERÚTKA, J. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku*, s. 27-89. Prvý organizovaný sokolský zbor vznikol v r. 1918 v Uhorskej Skalici. Toto sokolské hnutie sa rozšírilo aj vďaka osobnostiam ako V. Šrobár, P. Blaho, K. Stodola či S. Zoch. Cvičenci Sokola zo Slovenska sa zúčastňovali na všesokolských zletoch v Prahe (1920, 1926, 1932, 1938). Bližšie o Jednotnej telovýchovnej organizácii Sokol na Slovensku v 1. ČSR pozri: Vývoj športu na území Slovenska – I. časť (1862 – 1936). In: *Národná encyklopédia športu Slovenska*. Dostupné on-line: <http://www.sportency.sk/encyclopedy/?q=content/v%C3%BDvoj-%C5%A1portu-na-%C3%BAzem%C3%AD-slovenska-i-%C4%8Das%C5%A5-1862-1936-0> [2021-05-05]; *Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu*. Zost. Jaromír Perútka. Bratislava Obzor – Šport, 1982, s. 41-42.
- 39 -rn-. Telovýchovné slávnosti študentstva východného Slovenska v dňoch 22. – 24. mája 1936 v Prešove. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 6.
- 40 Najskôr gymnaziálny prof. Jozef Louda. Mal na starosti žiacke hry, správu zbierky telocvičného a herného náradia. *XVII. Výročná zpráva štátneho československého reálneho gymnázia v Košiciach za školský rok 1935 – 36*. Košice : Tlačou kníhtlačiarne „Novina“ v Košiciach, 1936, s. 6.
- 41 Najskôr Peter Věrný – profesor, vyučujúci telesnú výchovu – dievčatá, mal na starosti aj žiacke hry. *XVII. Výročná zpráva štátneho československého reálneho gymnázia v Košiciach za školský rok 1935 – 36*. Košice : Tlačou kníhtlačiarne „Novina“ v Košiciach, 1936, s. 7, 17.
- 42 Išlo o mužskú a ženskú dvojhru, mužskú a miešanú štvorhru. Bližšie: *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 31.
- 43 Najskôr Karol Trnka. Mal na starosti ako správca telocvičnú zbierku na Šafárikovom štátnom československom reálnom gymnázii v Prešove. Pozri: *Sedemnásť výročná zpráva Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 15.

do výšky, beh na 100 m⁴⁴), štafetu (4 x 100 m). V prípade súťaží jednotlivcov šlo o beh (na 200 m), disk a trojskok. Dievčatá pretekali v trojboji (ušiak 2 kg, skok do výšky, beh na 60 m), v štafete (4 x 50 m), u jednotlivkýň išlo o hod guľou (s hmotnosťou 4 kg).⁴⁵

Z uvedených pedagógov bola jedna žena. Išlo o prof. Vlastu Janečkovú, ktorá od školského roku 1935/36 pôsobila ako nová v učiteľskom zbore v Šafárikovom štátnom československom reálnom gymnázium v Prešove.⁴⁶

Tab. 1. Zoznam športov a zastúpenia na podujatí – ukážka

Šport	Počet družstiev / pretekárov	Počet vedúcich	Miesto
Volejbal	22 / -	3	Ihrisko L. T. C.
Hádzaná	5 / -	1	Mestské ihrisko
Basketbal	4 / -	2	Mestské ihrisko
Tenis	- / 70	1	Ihrisko L. T. C.
Atletika – chlapci			
- päťboj	13 / 78		
- štafeta 4 x 100 m	12 / 48		
- beh 200 m	- / 11		
- hod diskom	- / 9		
- trojskok	- / 17	1	Mestské ihrisko
Atletika – dievčatá			
- trojboj	10 / 55		
- štafeta 4 x 50 m	9 / 36		
- hod guľou	- / 2		

Ráno (o 9.00 hod.) posledného dňa (24. mája 1936) sa plánovali tzv. preteky hliadok študentov, vojska, telovýchovných a športových organizácií pod vedením troch mužov. Pozostával z troch kategórií – vojsko a hostia (príchodiaci – hostia, členovia telovýchovných a športových organizácií) beh na 5 km a študentov na 3 km so záťažou 3 kg. Štart a cieľ bol pri pomníku – soche prezidenta T. G. Masaryka, t. j. v centre mesta na okraji dnešného parku (približne pred mestským divadlom, kde bolo v minulosti stanovisko pre fiakre).⁴⁷

V rovnakom čase na mestskom ihrisku začali skúšky na poludňajšie študentské vystúpenie. Vlastné slávnosti sa začali o 13.30 hod. sprievodom mestom z vtedajšej

44 *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 28.

45 Rozpisy turnajov poukazujú aj na inú súťaž jednotlivcov v disciplíne skok do diaľky. *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 29.

46 V danom školskom roku do školského zboru vstúpilo päť pedagógov. *Sedemnásť výročná správa Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 3.

47 Odhalená bola v r. 1931. V r. 1939 odstránená a uložená v hasičskej zbrojnici. V r. 1945 bola umiestnená na námestí pred budovou Justičného paláca, no o niekoľko rokov bola odstránená a roztavená. Pozri: ŠTOFANÍK, Jakub, SIVANIČOVÁ, Andrea. Pomník T. G. Masaryka. Dostupné z: <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=128&misto=Pomnik-T.-G.-Masaryka> [2021-05-04].

Francisciho ulice. Išlo o sprievod študentov z Prešova, ako aj hosťujúcich účastníkov. Program na ihrisku (cvičišti) bol otvorený slávnostným vztýčením vlajky a pozdravmi (prívetmi) zaštiľujúcich. Program obsahoval päť čísel (teda častí), ako ukážka so žiactvom 1. – 2. stupňa (ukážka (výsek) práce pravidelnej telocvičnej praxe); ukážka športových hier 4. stupňa; ktoré sa praktizovali na stredných školách; vystúpenie dievčat z reálneho gymnázia v Košiciach (národné tance⁴⁸), ukážka nácviiku ľahkej atletiky v školách; vystúpenie dievčat z prešovských škôl (rytmické cvičenia s obručkami⁴⁹). Po prestávke program pokračoval. Prešovskí študenti predviedli v rámci atletiky – prostné;⁵⁰ žiaci a žiačky gréckokatolíckeho učiteľského ústavu v Prešove (v počte 48) predviedli upravenú kolomyjku;⁵¹ študenti IV. ročníka štátneho učiteľského ústavu v Prešove (v počte 30) ukážku branných cvičení odvahy, obratnosti a sily. Následne program pokračoval ukážkami zo strany vojakov – išlo o cvičenie s puškou, boj bodákom, cvičenie s ťažkým guľometom (kulomet) proti nepriateľovi (letectvo, pechota). Osobitne vystúpili delostrelci s ukážkou obsluhy dela a zaujatím palebného postavenia.

Napokon došlo k vyhodnoteniu a oceneniu víťazov. Telovýchovné slávnosti sa ukončili slávnostným sňatím vlajky.⁵² Ako vidno, slávnosti mali súťažný rozmer v športoch, tak kolektívov (družstvá), ako aj jednotlivcov, ale aj prezentačný rozmer s verejnými vystúpeniami. Špecifická bola angažovanosť a zapojenosť vojska a súťaž (závod) trojčlenných hliadok.

Podujatie okrem primárnych športových akcií obsiahlo aj slávnostnú akadémiu (študentská akadémia) prešovských stredných škôl. Tá sa konala 23. mája 1936 (sobota) o 20.00 hod. v budove Čierneho orla. Do 10-bodového programu boli zaradené zaujímavé čísla – najmä hudobné,⁵³ v rámci ktorých odznali aj národné (ruské) piesne,⁵⁴ tanečné vystúpenia⁵⁵ či recitácia – diela A. Sládkoviča.⁵⁶ Postarali sa o ne študentské orchestre a pedagógovia prešovských škôl. Bolo medzi nimi viacero zaujímavých osobností nielen z pedagogického hľadiska, ale aj pre ich angažovanie sa v inej oblasti – v umení. Na akadémii sa prezentovali ako autori a dirigenti (napr. František Chodura). Hrali sa skladby známych umelcov ako Viliam Figuš-Bystrý či

48 Nacvičila prof. Kocmanová.

49 Nacvičila prof. Vl. Janečková, hudbu zložil Matouš.

50 Zložil ich prof. Fr. Trnka, hudobný doprovod prof. M. Moyzes.

51 Pod vedením dr. Kizáka. Prostné – cvičenia jednotlivca v rámci športovej gymnastiky. Boli napríklad zamerané na rozvíjanie pohybovej koordinácie a techniky pohybu. Najskôr šlo o cvičenia bez pomôcok (náradia).

52 -rn-. Telovýchovné slávnosti študentstva východného Slovenska v dňoch 22. – 24. mája 1936 v Prešov. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 8.

53 Napr. Fr. Chodura: Našej vlajke/Naša vlajka, spieva IV. ab ročník zo „štátneho učiteľského ústavu“, dirigoval – autor; František Chodura pôsobil v tom čase na štátnom koedukačnom učiteľskom ústave v Prešove. Práve týmto číslom v programe akadémie prispeli študenti zborovým spevom. Pozri: *Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne v „Svätý Mikuláš“, 1936, s. 7.

54 Ako Balalajka – hral ruský učiteľský ústav, dirigoval Andrej Jeník, kand. III. roč.; Ruské národné piesne spieval ruský učiteľský ústav, dirigoval prof. Michal Kizák.

55 Rytmické tance – študenti z rodinnej školy, nacvičila prof. Vilma Trnková.

56 Ako A. Sládkovič: Mladosť – recitoval Ladislav Senes, poslucháč abiturientskeho kurzu.

Bedřich Smetana. Slávnostný príhovor mal zástupca Spolku profesorov Slovákov. Na slávnostnú akadémiu bol vstup spoplatnený.⁵⁷ Predpredaj vstupeniek bol k dispozícii v kníhkupectve Sv. Mikuláš.

Propagácia podujatia mala niekoľko foriem. Predchádzala jej napríklad aj súťaž na slávnostný plagát s heslom *Telovýchovné študentské slávnosti východ. Slovenska*. Prvú cenu (100 Kč) získal Ferdinand Klein, žiak IV. A⁵⁸ zo Štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove.

Ako dopadli jednotlivé súťaže sa z brožúry *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...* nedozvedáme, keďže bola vydaná pred podujatím. Informačným zdrojom na získanie aspoň časti údajov je dobová tlač. Príkladom je aj zmienka o podujatí ako „II. športových slávností východoslovenských stredných škôl v Prešove“ vo výročnej správe Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove. V rámci športových súťaží reprezentovalo školu družstvo chlapcov vo volejbale, v päťboji a v štafete (4 x 100 m). Tenisové zápasy hrali ôsmi žiaci a dve žiačky, jeden žiak zastupoval školu v hode diskom v súťažiach (závodoch) jednotlivcov. Verejným vystúpením sa prezentovala VIII. trieda ukážkou cvičenia s medicínbalmi, VI. trieda atletickými prostnými.⁵⁹ Výsledky pre školu boli dobré. Napríklad z 13 družstiev v päťboji skončilo družstvo školy na 6. mieste, v štafete na 7. mieste (s časom 52,2 s). V behu na 100 m dosiahol žiak školy najlepší čas (žiak VII. A, čas 12,1 s), v hode diskom sa žiak umiestnil na 2. mieste (žiak VIII. triedy). Za školu súťažili aj dievčatá. Podľa tlačeného rozpisu malo ísť o trojboj, štafetu (4 x 50 m) a volejbal, rovnako sa prezentovali verejným vystúpením,⁶⁰ a to v podobe ukážky telocvičnej hodiny – 20 dievčat nižšieho oddielu a vyšší oddiel dievčat v cvičení s obručkami. Na telovýchovných slávnostiach sa zúčastnilo 10 dievčenských družstiev, z nich vo volejbale sa umiestnili na 2. mieste, v trojboji na 6. mieste a v štafete na 4. mieste (čas 31 s).⁶¹

Výsledky a aktívnu účasť na slávnostiach uviedla aj iná škola.⁶² Na ev. kolégiu (resp. ústave), ktoré zohrávalo pri usporiadaní podujatia významné miesto, sa do-

57 Presnejšie miesta klasifikované ako I. – III. stáli 8 – 5 – 3 Kč, študenti a vojaci platili 1 Kč. Na verejné vystúpenie 24. 5. 1936 sa ceny vstupeniek pohybovali od 10 Kč, do lôž 1. – II. miesta 8 a 6 Kč, vstup do arény 2 Kč, študenti a vojaci 1 Kč. Porovnaj Program. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 5.

58 *Výročná správa štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne „Svätý Mikuláš“, 1936, s. 7.

59 KMEC, Vojtech. Z ústavnej kroniky. In *Sedemnásta výročná správa Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 12.

60 *Sedemnásta výročná správa Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 32.

61 KMEC, Vojtech. Z ústavnej kroniky. In *Sedemnásta výročná správa Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 12.

62 Napríklad, že šlo o veľké telovýchovné slávnosti východoslovenského študentstva, na ktorých sa aktívne zúčastnil celý ústav. Pozri: *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 27.

konca vytvoril slávnostný výbor na čele s predsedom, za ktorého bol zvolený riaditeľ S. Treybal. Predsedom propagačného a jednatel'ského odboru bol prof. J. Žilka a predsedom dopravného a ubytovacieho odboru prof. Kováčik.⁶³ Volejbalové družstvo (z pedagogického kurzu) sa dostalo až do finále, družstvo chlapcov (7-členné) v hádzanej skončilo štvrté. Tenisové zápasy boli pre školu veľmi úspešné. Zúčastnili sa ich traja žiaci a dve žiačky, pričom jedna z nich (z V. A triedy) získala 3. cenu v dievčenskom singli (medzi 13 účastníčkami), zmiešaný pár (zo VI. a VII. triedy) získal 2. cenu v štvorhre (z ôsmich štartujúcich párov), chlapčenská dvojica (zo VII. triedy) získala 3. miesto v štvorhre. Študenti oboch pohlaví sa zapojili do atletických zápolení. Chlapci v päťboji skončili ako 4. (z 13 družstiev) a ako prvé družstvo prešovských škôl, vďaka čomu získali prvú cenu prešovských škôl v atletickom päťboji a sošku venovanú Pobočkou zväzu (odbočkou sväzu) čl. dôstojníkov v Prešove; súťažili aj v štafete (4 x 100 m), v zvláštnom zápase (závode, 4 študenti). Dievčatá v trojboji – skončili ako 3. (z 11 družstiev) vo zvláštnom zápase a štafete (4 x 60 m). Hoci prof. Vladimír Pujman riadil a zodpovedal za preteky vojenských hliadok, žiaci z tejto školy sa ich nezúčastnili, príčinou bolo to, že sa ľahkoatletické preteky skončili neskôr, ako sa pôvodne predpokladalo. Verejné cvičenie však žiaci (v počte 21, z II. B) a žiačky (20) pri individuálnych ukážkach nižších tried absolvovali. Ďalších 40 žiakov (z V. A, V. B a VI. triedy) cvičilo atletické prostné, 10 žiakov (vyšších tried) predviedlo ukážku metodického nácviku skoku o tyči a 16 žiačok cvičilo s obručkami.⁶⁴ Niekoľko žiakov sa venovalo športu aj mimo školy. Podľa štatistiky telesných cvičení v školskom roku 1935/36 napríklad študenti cvičili aj v rámci telovýchovných spolkov ako Sokol – 40 (z toho 30 chlapcov, 10 dievčat), Orol – traja chlapci, Makabi⁶⁵ – 23 (z toho 22 chlapcov, jedno dievča). Zastúpenie nemali v R. T. J.⁶⁶

Študenti zo Štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove sa rovnako zúčastnili telovýchovných slávností. Chlapci (4) v rámci štafety (4 x 100 m) získali 1. cenu, dievčatá (4) 1. cenu prešovských škôl za štafetu (4 x 50 m). V rámci verejného cvičenia počas hlavného dňa slávností cvičilo 60 študentov atletické prostné, 24 žiakov predviedlo ukážku brannej výchovy a ďalších 41 žiačok cvičenie s obručkami.⁶⁷ Podobne aj na tejto škole sa športové cvičenie pestovalo aj v spolkoch ako Slávia – osem študentov, Sokol – 64, Orol – siedmi. Klub čl. turistov mal v doraste piatich členov. Zaujímavá

63 PUJMAN, VI. Školské hry. In *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 33.

64 PUJMAN, VI. Školské hry. In *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 33 – 34.

65 T. j. telovýchovná organizácia Makabi. Jej členmi mohli byť rovnako muži aj ženy nad 18 rokov, mali rovnaké práva, ale tvorili samostatné telocvičné odbory. Vykonyvali sa tu aktivity telovýchovné, športové, kultúrne, branné a skautské. NEMEC, Marcel. Telovýchovná organizácia Makabi Prešov (1925 – 1938). In *Historia Ecclesiastica*, roč. 5, 2014, č. 1, s. 84-85.

66 *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 36.

67 *Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne v“ Svätý Mikuláš“, 1936, s. 9-10.

je aj informácia, že všetko žiactvo školy bolo členom dorastu Čsl. Červeného kríža,⁶⁸ angažovali sa napríklad aj v rámci charity, podpory chudobných žiakov a i.⁶⁹

Z iného mesta možno na základe výročných správ uviesť Štátne československé reálne gymnázium v Košiciach. To podujatie „ako stredoškolské závody a hry východného Slovenska“ vo svojej výročnej správe spomenulo v rámci verejných vystúpení. Škola mala zastúpenie vo všetkých pretekoch a získala aj dobré ocenenia. Išlo o všetky druhy tenisu – pri mužskej dvojhre získali po tretí raz (?) putovnú cenu a pri mužskej štvorhre – tretiu cenu; ďalej volejbal (odbíjaná) chlapcov – tu tretíkrát získali putovný pohár. Absolvovali aj volejbalovú súťaž (dievčatá), hádzanú, basketbal (košíková) a hliadkový beh chlapcov na 3 km so záťažou 3 kg. Slabšie výsledky mali v atletike, a to pre nedostatok tréningu, pričom sa konštatovalo, že aj napriek tomu boli spokojní.⁷⁰ Žiačky Československého štátneho reálneho gymnázia v Spišskej Novej Vsi napríklad získali 1. miesto v trojboji, ale aj v štafete.⁷¹

Trojbojárky z Československého štátneho reálneho gymnázia v Spišskej Novej Vsi na telovýchovných študentských slávnostiach v Prešove, 1936.⁷²

- 68 V tomto prípade ide o odbor pre všeobecnú činnosť, ktorý bol v rámci spolku Čsl. Červeného kríža, do kompetencie ktorého patrila aj výchova tzv. dorastu. KOVAL, Peter. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období*. Prešov : Filozofická fakulta PU, 2020, s. 100. (ďalej ako KOVAL, P. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období*, s.).
- 69 *Výročná správa štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne v „Svätý Mikuláš“, 1936, s. 9-10.
- 70 XVII. *Výročná správa štátneho československého reálneho gymnázia v Košiciach za školský rok 1935 – 36*. Košicem : Tlačou kníhtlačiarne „Novina“ v Košiciach, 1936, s. 17-18.
- 71 KORMOŠOVÁ, Ružena. Československé štátne reálne gymnázium (1922 – 1939). In KORMOŠOVÁ, Ružena a kol. *Gymnázium v Spišskej Novej Vsi dávne, nedávne a súčasné: svojej škole....* Spišská Nová Ves : Gymnázium v Spišskej Novej Vsi, 2016, s. 40.
- 72 Zdroj: KORMOŠOVÁ, Ružena a kol. *Gymnázium v Spišskej Novej Vsi dávne, nedávne a súčasné: svojej škole....* Spišská Nová Ves : Gymnázium v Spišskej Novej Vsi, 2016, s. 42.

Prekvapivé je, že viaceré školy sa o slávnostiach zmienili len stroho, resp. výsledky vo svojich výročných správach ani neuviedli, či už v časti kronika⁷³ alebo pri zhodnotení telesnej výchovy.⁷⁴ Podobne to bolo aj v školskom roku 1929/30, keď sa konali prvé takého telovýchovné študentské slávnosti. Najväčší zástoj v rámci mimoškolskej činnosti v kontexte cvičenia mal najskôr Sokol – ako telovýchovná organizácia,⁷⁵ no doložený je aj skauting⁷⁶ a iné športové kluby, ktoré postupne šli do úzadia.⁷⁷

Možno však ešte upozorniť, že okrem samotného predstavenia obsahu slávností publikácia *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...* obsahuje aj niekoľko textov, ktoré dokresľujú vnímanie telovýchovnej a brannej výchovy, výchovu a starostlivosť o mládež, či cielene prezentujú činnosť niektorých organizácií. Ich autormi boli najmä pedagógovia pôsobiaci v Prešove.

Prešovský prof. František Trnka sa venoval téme Brannosť na škole.⁷⁸ Zaoberal sa danou problematikou v okolitých krajinách a zvýšenou starostlivosťou o mládež, ktorá bola rôzne vnímaná a mala i rôzne motivácie. Poukázal na moment vojenskej prípravy (Nemecko – Hitlerjugend, Taliansko – Balilla), na disciplínu, národný šovinizmus, ale aj lásku k vlasti (Maďarsko – Levente, Poľsko – Strelki, Rumunsko – Strajeri tariji), ktorá stojí pred výchovou majúcou skautský charakter. Inde sa podľa jeho zistení prikladal dôraz na vojenský výcvik a potrebu štátnej (občianskej) a náboženskej (Rakúsko – Staatsjugend) výchovy, pričom sa podľa neho táto výchova v štátoch nazýva predvojenskou. Okrajovo spomenul koncepciu v Sovietskom zväze a kládol si otázku, akým smerom bude smerovať takáto výchova u nás, čo sa vzťahovalo na prostredie školy a fakt, že telesná, resp. branná výchova mala napomôcť vychovať uvedomelých občanov a armádne udatných brancov. Iný prešovský prof. Vladimír Pujman, ktorý pôsobil na ev. kolegiálnom gymnáziu, v danom školskom roku vyučoval telocvik, dejepis a zemepis. Okrem toho bol aj členom župného náčelníctva

73 Napr. *Doklad: Gr. kat. kojed. učiteľ'skoj seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1935-36. Sostavila: Direkcija zavedenija*. Prjašev : Tipografia Sv. Nikolaja, 1936, s. 8.

74 Medzi výročnými správami možno sledovať rozdiely v informačnej úrovni tak kvalitatívne, ako i kvantitatívne.

75 Ide aj o iné mestá a školy. Napr. v Kežmarku šlo o 25 študentov, ktorí cvičili v Sokole. *Výročná zpráva slovenského pobočného oddelenia evanjelického distriktuálneho reálneho gymnázia a. v. v Kežmarku za školský rok 1930 – 31*. Kežmarok : P. Sauter, 1931, s. 5. Pre porovnanie v školskom roku 1936/37 na gymnáziu v Michalovciach cvičilo 61 študentov v Sokole, štyria v Orle, ďalej bolo 71 študentov skautov. *Štátne československé reálne gymnázium v Michalovciach. XV. Výročná zpráva 1936 – 37*. Michalovce : Kníhtlačiareň „Grünfeld“, 1937, s. 16.

76 Skautské hnutie bolo roztrieštené. Najväčší rozvoj malo v r. 1936 – 1937, keď existovalo 21 rozličných skautských organizácií. Najväčšou organizáciou bol Zväz junákov, skautov a skautiek ČSR. Bližšie: PERÚTKA, Jaromír a kol. *Dejiny telesnej kultúry*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988, s. 148.

77 Na ev. kol gymnáziu v Prešove v školskom roku 1930/31 cvičilo v Sokole 25 žiakov, v Robotníckej jednote dvaja, vo zväze skautov bolo 53 žiakov, v židovskom skaute Hašomer 22, v maďarskom skaute deväti. V športových kluboch bolo 33 žiakov, v klube Č.S.T. 11, v klube Naturfreund siedmi, v Karpathenvereine štyria. *Výročná správa prešovského kollegia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku za šk. rok 1930/31. Podáva správa kollegia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1931, s. 41.

78 TRNKA, František. Brannosť na škole. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 9-10.

a miestonačelníkom II. okrsku Sokolskej župy východoslovenskej Jána Kollára,⁷⁹ členom cvičiteľského a vzdelávacieho zboru T. J. Sokol v Prešove a prednášal aj na okrskových kurzoch pre sokolských cvičiteľov. Práve on patril k pedagógom, ktorí spolupracovali na programe a organizačných prípravách týchto telovýchovných študentských slávností východného Slovenska. Popritom pripravil a riadil turnaj v hádzanej, preteky hliadok telovýchovných organizácií, študentstva a vojska.⁸⁰ Vo svojom príspevku sa zaoberal témou vzťahu telesnej výchovy k brannosti,⁸¹ pričom z jeho slov bolo cítiť, aký bol stav v medzinárodnej oblasti i to, že vojnové nebezpečenstvo bolo reálne a branná výchova mala svoje opodstatnenie. Dôraz bolo možné klásť na zdravotný stav a telesnú výchovu v školách, adekvátne didaktické prostriedky, ktoré mohli u žiactva vypestovať iné cenné vlastnosti (telesná zdatnosť, obratnosť, rýchlosť, vytrvalosť, sebaovládanie, odvaha, samostatnosť či družnosť a i.). Príkladom, ako sa darilo vzdelávať v danej oblasti študentov z východného Slovenska, boli práve prezentované telovýchovné študentské slávnosti, pričom jednotlivé body a formy programu prepájal práve na cibrené vlastnosti.

Z českého prostredia bol uverejnený príspevok riaditeľa gymnázia v Táboře (od školského roku 1930/31) Františka Prchlíka, ktorý na túto školu prišiel z Prešova, tu bol riaditeľom Šafárikovho československého reálneho gymnázia (1919/20 – 1930/31).⁸² Tento príspevok evokoval príhovor (Vážení pánové!), hoci bol jeho autor oslovený s tým, aby pripravil príspevok Rozpomienky na posledné slávnosti.⁸³ Obsahoval osobné spomienky na telovýchovné slávnosti z roku 1930, vďaka ktorým sledujeme aj niekoľko podobností so slávnosťami z roku 1936 (napr. zastúpenie škôl, slávnostná akadémia, nedeľný sprievod z Francisciho ulice).

Štefan Jendrek, ktorý pôsobil ako učiteľ najskôr na štátnej ľudovej škole v Prešove,⁸⁴ sa zamerl na výchovu mládeže v Sokole,⁸⁵ ktorý tiež považoval za jednu

79 V r. 1919 sa ustálilo šesť sokolských žúp. Východoslovenská župa J. Jiskru z Brandýsa sa premenovala neskôr na župu J. Kollára so sídlom v Košiciach. PERÚTKA, J. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku*, s. 47.

80 Bol aj správcom telocvičnej zbierky, triedny II. B. Porovnaj *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 22, 28. Na ev. kolegiálnom gymnázium učil v r. 1932 – 1939. Dostupné z: <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html> [2021-05-05].

81 PUJMAN, Vladimír. Telesnou výchovou k brannosti. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 11-12.

82 Táborští svobodní zednáři. 25.4.2018. Dostupné z: <http://www.husitskemuzeum.cz/taborsti-svobodni-zednari/> [2021-05-06]. *Biografie vo výročných správach škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53*, s. 186. LUKÁČ, Eduard. *Stredné školy v Prešove do roku 1945*. Prešov : Privatpress, 2002, s. 81.

83 PRCHLÍK, František. Vážení pánové! In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 13-14.

84 LUKÁČ, Eduard. Prínos českého pedagóga Václava Stuchlíka pre rozvoj reformného pedagogického hnutia v prešovskom regióne, s. 158. Dostupné: <https://journals.muni.cz/pedor/article/viewFile/10902/9737> [2021-05-01].

85 JENDREK, Štefan. O výchove mládeže v Sokole. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 14-15.

z najvýznamnejších a najväčších organizácií. Poukázal na jeho ciele, prostriedok výchovy, ktorý predstavovala telovýchova v telocvični, na letnom ihrisku i vo voľnej prírode. Sokoli sa venovali všetkým športovým hrám okrem futbalu. Na neho nadväzoval Jozef (Jožo) Zavadinka – župný náčelník orolskej župy Bernolákovej,⁸⁶ pričom sa zamerl na telovýchovu v Orle v širšom i užšom slova zmysle, ideu i ciele, no podotkol aj to, že kult tela by nemal zabíjať ducha.

Ing. Ervín Kováč z Prešova, ktorý bol v istom čase v 30. rokoch 20. storočia vedúcim odborom telesnej výchovy mužov, riadil odbor brannej výchovy v rámci spolku Makabi,⁸⁷ sa zamerl na starostlivosť o mládež práve v tomto židovskom telovýchovnom a kultúrnom spolku.⁸⁸ Ten mal podľa jeho slov klásť dôraz na telesnú výchovu (cez telocvik a šport) a duševnú výchovu mládeže. Kultúrna výchova tkvela v hebraizácii, v židovskej literatúre a prednáškach židovského obsahu. Tzv. židovskopolitickou výchovou sa nezaoberali. V rámci športu sa preferovali tie, ktoré boli realizovateľné v prírode alebo kolektívne či hromadné (táborenie, turistika). Mikuláš (Mikolai) Ilkovič, profesor v Prešove, ktorý v školskom roku 1935/36 pôsobil na Gréckokatolíckom koedukačnom učiteľskom ústave (resp. seminári) v Prešove a učil napríklad matematiku a fyziku,⁸⁹ sa zamerl na tému telovýchovnej výchovy na tzv. ruských školách,⁹⁰ kde telesná výchova nemala také výrazné tradície ako na iných typoch škôl. Venoval sa stavu školstva, vnímaniu telesnej výchovy a jej výučby v mestskom i vidieckom prostredí, poukazoval na potrebu adekvátnych telocvičníc, príručiek (pripravovala sa aj príručka pre ľudové školy) či pedagógov.

Posledný príspevok o starostlivosti o mládež v Čsl. Červenom kríži pripravilo predsedníctvo Čsl. Červeného kríža v Prešove.⁹¹ Stručne bol v ňom predstavený vznik a pôsobnosť tejto inštitúcie, zameranie na starostlivosť o matky a deti, na zkladanie zdravotných staníc a ich poradníc.⁹² Osobitne sa poukazovalo na úmrtnosť novorodencov v okrese (r. 1930 – 1932), na starostlivosť aj o deti v predškolskom i školskom veku (6 až 14-ročné). Spomínali sa napríklad aj iné sociálno-zdravotné aktivity, materiálna podpora (odev, potraviny a i.) či letná ozdravovňa (jediná svoj-

86 ZÁVADINKA, Jozef. Telovýchova Orla. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 16 – 17.

87 NEMEC, Marcel. Telovýchovná organizácia Makabi Prešov (1925 – 1938). In *Historia Ecclesiastica*, roč. 5, 2014, č. 1, s. 85, 87, 89.

88 KOVÁČ, Ervín. Pečlivosť o mládež v Makabi. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 18-19.

89 *Doklad : Gr. kat. pojed. učiteľ'skoj seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1935-36. Sostavila: Direkcija zavedenija*. Prjašev : Tipografia Sv. Nikolaja , 1936, s. 3.

90 ILKOVIČ, Mikuláš. Telesná výchova na ruských školách. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 20-22.

91 Pečlivosť o mládež v Čsl. Červenom kríži. In *Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove...*, s. 23-25.

92 Reálne sa o dané záležitosti mal starať odbor pečlivosti a ochrany mládeže, a to o mládež, hlavne dočatá, o výchovu chudobných a podporu sirôt. V Prešove už v r. 1921 bola zriadená detská zdravotná stanica – poradňa pre matky a dočatá. KOVAL, P. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období*, s. 98-99.

ho druhu na východnom Slovensku)⁹³ z roku 1935 na Cemjate pri Prešove, kde sa po dobu šiestich týždňov poskytli prázdniny deťom najchudobnejších nezamestnaných spoluobčanov zdarma.

Tieto príspevky boli do publikácie zaradené ako cielené. V danom období sa telesná výchova pestovala viac ako dnes, a to aj mimo škôl. Príkladom sú tiež už vyššie spomenuté školy, či už z Prešova, ako napríklad Šafárikovo štátne československé reálne gymnázium v Prešove alebo z iných lokalít východného Slovenska. Žiaci Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia mali zastúpenie v Telesnej jednote Sokol, v Orli, Makabi, v športovom klube Slávia, LTC Prešov, ale aj v oddiele skautov.⁹⁴ Čo sa napríklad týka zapojenia dorastu do Čsl. Červeného kríža, mali byť všetci žiaci (oboch pohlaví) jeho členmi (t. j. dorast Čsl. Červeného kríža), ich vedúcou bola prof. Mária Navrátilová. Zaujímali sa o jeho tlač⁹⁵ a pre žiakov dvoch najvyšších tried bol v mesiacoch apríl a máj zriadený kurz prvej pomoci (viedol ho okresný lekár Dr. Jozef Frič).⁹⁶ Podobne to bolo i na ev. kolégiu, resp. ev. kolegiálnom gymnázium, kde bol napríklad vedúcim dorastu Čsl. Červeného kríža prof. Jaromír Peřina.⁹⁷

Ako sme sa snažili poukázať v našom príspevku, aj na základe mimoškolských, ba dokonca telovýchovných aktivít je možné urobiť si obraz o súdobom zapojení sa žiakov, vyučujúcich, škôl i ďalších zložiek spoločnosti do organizovania športového podujatia pre celé východné Slovensko. O tom, že medzi všetkými zúčastnenými podujatie zarezonovalo, nemožno pochybovať. Zúčastnili sa ho žiaci viacerých nielen prešovských, ale aj mimoprešovských škôl, ba dokonca i armáda. Hoci by sa mohlo zdať, že šlo predovšetkým o športové podujatie, jeho súčasťou bola i akadémia, na ktorej mali študenti možnosť prezentovať aj iné druhy svojich talentov. Podujatie malo vzhľadom na súdobú medzinárodnú politickú situáciu aj vyšší presah – poukazovalo na potrebu brannej výchovy, výchovy k vlastenectvu i vzájomnej spolupráce viacerých zložiek miestnej komunity. Práve tým sa stáva šport, ale aj združovanie sa v priateľskom duchu inšpiráciou aj pre dnešnú v mnohom roztrieštenú spoločnosť.

93 Resp. šlo o zdravotnú osadu. Tá mala byť určená pre 55 detí zo všetkých východoslovenských okresov, ktoré trpeli podvýživou či celkovou telesnou slabosťou. Bližšie KOVAL, P. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období*, s. 103-104.

94 KMEC, Vojtech. Z ústavnej kroniky. In *Sedemnásta výročná zpráva Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 13.

95 Ako Zprávy Čsl. Červeného kríža, Boj o zdravie, Slniečko.

96 KMEC, Vojtech. Z ústavnej kroniky. In *Sedemnásta výročná zpráva Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 13.

97 *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 28.

Zoznam bibliografických odkazov**Literatúra**

- Bibliografia k dejinám prešovského školstva za roky 1803 – 1950.* Zost. Juraj Paška. Martin : Matica slovenská, 1984. 221 s.
- Bibliografia výročných správ škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53.* Zost. Želmíra Gešková, Lubica Krišková. Martin : Matica slovenská, 1998. 780, [24] s. ISBN 80-7090-497-6.
- Biografie vo výročných správach škôl z územia Slovenska za školské roky 1918/19 – 1952/53.* Zost. Želmíra Gešková. Bratislava : Univerzitná knižnica, 2009. 272 s. ISBN 978-80-89303-16-8.
- Doklad : Gr. kat. kojed. učiteľ'skoj seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1935-36.* Sostavila: Direkcija zavedenija. Prjašev : Tipografia Sv. Nikolaja , 1936, s. 3-8.
- Doklad: Gr. kat. rusckoj učiteľ'skoj seminarii v Prjaševi za škol'nyj god 1929-30.* Sostavila: Direkcija zavedenija. Prjašev : Tipografia „Pallas“, 1930, s. 18.
- HLEBA, Edmund. *Prešov a jeho osobnosti.* Prešov : Universum, 1997. 184 s. ISBN 80-967753-0-8.
- I. Godičnyj otčet gr. kat. rusckoj real'noj gimnazii v Prjaševi za učebnyj god 1936-37.* Prjašev : Tipografija Sv. Nikolaja, 1937, s. 17.
- Jedenásta výročná zpráva Šafárikovho československého štátneho reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1929 – 30.* Prešov : Tlačou Knihtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1930, s. 12.
- JURČIŠINOVÁ, Nadežda. *Prešovské školstvo v prvých rokoch po vzniku Československa.* In ŠVORC, Peter a kol. *Veľká doba a jej dôsledky: Prešov v 20. rokoch 20. storočia.* Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2012, s. 123-128. ISBN 978-80-555-0465-0
- KMEC, Vojtech. *Z ústavnej kroniky.* In *Sedemnásta výročná zpráva Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36.* Prešov : Tlačou knihtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 12-13.
- KORMOŠOVÁ, Ružena. *Československé štátne reálne gymnázium (1922 – 1939).* In KORMOŠOVÁ, Ružena a kol. *Gymnázium v Spišskej Novej Vsi dávne, nedávne a súčasné: svojej škole....* Spišská Nová Ves : Gymnázium v Spišskej Novej Vsi, 2016, s. 40-42. ISBN 978-80-970804-8-8.
- KOVAL, Peter. *Dejiny zdravotníctva v Prešove v medzivojnovom období.* Prešov : Filozofická fakulta PU, 2020, s. 98-104. ISBN 978-80-555-2542-6
- LUKÁČ, Eduard. *Stredné školy v Prešove do roku 1945.* Prešov : Privatpress, 2002, s. 81. ISBN 80-968608-2-8.
- Malá encyklopédia telesnej výchovy a športu.* Zost. Jaromír Perútka. Bratislava : Obzor – Šport, 1982, s. 41-43.
- NEMEC, Marcel. *Telovýchovná organizácia Makabi Prešov (1925 – 1938).* In *Historia Ecclesiastica*, roč. 5, 2014, č. 1, s. 84-89.
- PERÚTKA, Jaromír a kol. *Dejiny telesnej kultúry.* Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1988, s. 143-148.
- PERÚTKA, Jaromír. *Dejiny telesnej výchovy a športu na Slovensku.* Bratislava : Šport, 1980. 240 s.

- PUJMAN, Vladimír Školské hry. In *Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 33-34.
- Sedemnásťročná výročná zpráva Šafárikovho štátneho československého reálneho gymnázia v Prešove za školský rok 1935 – 36*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Sv. Mikuláš“ v Prešove, 1936, s. 3 – 32.
- Štátne československé reálne gymnázium v Michalovciach. XV. Výročná zpráva 1936 – 37*. Michalovce : Kníhtlačiareň „Grünfeld“, 1937, s. 16.
- Telovýchovné študentské slávnosti východného Slovenska v Prešove pod protektorátom referátu Min. školstva a národnej osvety v Bratislave, armádneho gen. Lva Prchalů z Košíc, mesta Prešova v dňoch 22. – 24. mája 1936*. [Prešov]: [s.n.], 1936. 32 s.
- Tlačiarne na Slovensku 1477 – 1996*. Zost. Vojtech Breza. Bratislava: Univerzitná knižnica ; Zväz polygrafie na Slovensku, Martin : Matica slovenská, 1997, s. 100. ISBN 80-85170-25-6.
- TOMEŠ, Josef a kol. *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K – P*. Praha, Litomyšl : Paseka ; Petr Meissner, 1999, s. 627. ISBN 80-7185-246-5.
- Výročná správa kolégia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku v Prešove na šk. rok 1935/36. Podáva správa kolégia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1936, s. 21-36.
- Výročná správa prešovského kollegia vých. dištriktu ev. a. v. cirkvi na Slovensku za šk. rok 1930/31. Podáva správa kollegia*. Prešov : Tlačou kníhtlačiarne „Pallas“, 1931, s. 41.
- Výročná zpráva slovenského pobočného oddelenia evanjelického distriktuálneho reálneho gymnázia a. v. v Kežmarku za školský rok 1930 – 31*. Kežmarok : P. Sauter, 1931, s. 5.
- Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne „Svätý Mikuláš“, 1936. 24 s.
- Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove 1929/1930*. Prešov : Kníhtlačiareň „Sv. Mikuláš“, 1930, s. 8, 12.
- Výročná zpráva štátneho koedukačného učiteľského ústavu v Prešove za školský rok 1935 – 1936*. Prešov : Kníhtlačou kníhtlačiarne „Svätý Mikuláš“, 1936, s. 6-10.
- XVII. Výročná zpráva štátneho československého reálneho gymnázia v Košiciach za školský rok 1935 – 36*. Košice : Tlačou kníhtlačiarne „Novina“ v Košiciach, 1936, s. 6-18.

On-line zdroje

- História hnutia Sokol*. Dostupné z: <http://www.sokolskaunia.sk/historia/> [2021-05-07]
<https://chamo.kis3g.sk> [2021-05-14]
<https://slovenskyorol.sk/cirkev-a-orol-medzivojnova-minulost/> [2021-05-07]
<https://slovenskyorol.sk/z-historie-orka/>[2021-05-07]
- KÁZNEROVÁ, Ľubica. *Výchova občana prostredníctvom bratislavského referátu Ministerstva školstva a národnej osvety*. In *Forum Historiae*, roč. 4, 2010, č. 1, s. 1. ISSN 1337-6861. Dostupné z: <http://forumhistoriae.sk/documents/10180/11520/kazmerova.pdf> [2021-05-14]
- LUKÁČ, Eduard. *Prínos českého pedagóga Václava Stuchlíka pre rozvoj reformného pedagogického hnutia v prešovskom regióne*, s. 158. Dostupné: <https://journals.muni.cz/pedor/article/viewFile/10902/9737> [2021-05-01]

- ŠTOFANÍK, Jakub, SIVANIČOVÁ, Andrea. Pomník T. G. Masaryka. Dostupné z: <http://tg-masaryk.cz/mapa/index.jsp?id=128&misto=Pomnik-T.-G.-Masaryka> [2021-05-04]
- Táborští svobodní zednáři. 25. 4. 2018. Dostupné z: <http://www.husitskemuzeum.cz/taborsti-svobodni-zednari/> [2021-05-06]
- Učitelia kolégia v rokoch 1918 – 1945. Dostupné z: <https://esspo.sk/ucitelia-kolegia-v-rokoch-1918-1945.html> [2021-05-06]
- Vývoj športu na území Slovenska – I. časť (1862 – 1936). In: *Národná encyklopédia športu Slovenska*. Dostupné z: <http://www.sportency.sk/encyclopedia/?q=content/v%C3%BDvoj-%C5%A1portu-na-%C3%BAzem%C3%AD-slovenska-i-%C4%8Das%C5%A5-1862-1936-0> [2021-05-05]
- Vývoj športu na území Slovenska I. časť (1862 – 1936). In: *Národná encyklopédia športu*. Dostupné z: <http://www.sportency.sk/encyclopedia/?q=content/v%C3%BDvoj-%C5%A1portu-na-%C3%BAzem%C3%AD-slovenska-i-%C4%8Das%C5%A5-1862-1936-0> [2021-05-07]
- ZACHAROVÁ, Jarmila. Počiatky činnosti Referátu ministerstva školstva a národnej osvety Československej republiky. In *AIDEIA: PHILOSOPHICAL E-JOURNAL OF CHARLES UNIVERSITY*, 1–2/IX/2012, s. 1-3. ISSN 1214-8725. Dostupné z: <file:///C:/Users/User/AppData/Local/Temp/1773-Article%20Text-8990-1-10-20200719.pdf> [2021-05-06]